

Το Πάντειο Πανεπιστήμιο, θέλοντας να τιμήσει το έργο και τη μνήμη του Νίκου Σβορώνου, οργάνωσε, λίγο μετά το θάνατό του, ειδικό επιστημονικό Συνέδριο στην ιδιαίτερη πατρίδα του τη Λευκάδα (23-26 Μαΐου 1990). Οι συνεδριακές ανακοινώσεις που συγκεντρώθηκαν στον τόμο αυτό χωρίζονται σε δύο μέρη: στο πρώτο ανήκουν η εργογραφία, τα στοιχεία βιογραφίας και ερμηνευτικές προσεγγίσεις του έργου του Ν. Σβορώνου, ενώ το δεύτερο μέρος φέρει το γενικό τίτλο *Ελληνική κοινωνία 'ελληνικό κράτος*.

Οι δεσμοί του μεγάλου έλληνα ιστορικού με το Πάντειο Πανεπιστήμιο δεν είναι μόνο αρκετά παλαιοί αλλά και ιδιαίτερα ισχυροί. Τόσο στη δική του μνήμη, όπως δεν έπαυε σε κάθε ευκαιρία να αναφέρει, όσο και στη μνήμη εκείνων που υπήρξαν φοιτητές και μέλη του διδακτικού προσωπικού του Ιδρύματος κατά την πρώτη μεταδικτατορική περίοδο. Ο λόγος είναι γνωστός. Στις αίθουσες της τότε Παντείου Α.Σ.Π.Ε. εδίδαξε ο Ν. Σβορώνος για πρώτη φορά σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο, το Μάρτιο του 1975, αμέσως μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα. Είχαν προηγηθεί τριάντα χρόνια αναγκαστικής απουσίας. Αναγκαστικής με την ουσιαστική έννοια της λέξης από το 1945, και τυπικά αναγκαστικής από το 1955, όταν του αφαιρέθηκε η ελληνική ιθαγένεια.

Η οργανωτική επιτροπή του Συνεδρίου απευθύνθηκε σε διακεκριμένους συντοπίτες και βεβαίως στους «μαθητές» του. Δηλαδή σε μια μεγάλη κατηγορία ιστορικών και άλλων κοινωνικών επιστημόνων, της οποίας τα ασαφή όρια, όπως ήταν αναμενόμενο δημιούργησαν σε αρκετές περιπτώσεις προβλήματα επιλογής, εφόσον με τη μια ή την άλλη έννοια, άμεσα ή έμμεσα, το σύνολο σχεδόν των νεότερων ελλήνων ομοτέχνων του θα μπορούσαν να θεωρηθούν μαθητές του Νίκου Σβορώνου. Αναφέρονται πάντοτε εκείνοι που συγκροτούν την πλειοψηφούσα τάση στα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα, αυτοί που σαφώς δεν εκφράζονται από την παρωχημένη και ελληνοκεντρική αμετροεπή εθνορητορεία.

Η πληθώρα των ανακοινώσεων των σχετικών με τη νεότερη ελληνική ιστορία και ο ανάλογος προσανατολισμός των ιστορικών του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου, σε συνδυασμό με ορισμένες — ιδιαίτερα αισθητές — απουσίες συναδέλφων που προέκυψαν από τη μετάθεση, για τεχνικούς λόγους, του αρχικά προγραμματισμένου χρόνου του Συνεδρίου, ενίσχυσαν τη μονομέρεια του παρόντος τόμου. Την απουσία δηλαδή ειδικών συμβολών για το μεσαιωνικό ελληνισμό, τον κρίσιμο κατά την αντίληψη του Ν. Σβοώνου 11ο αιώνα, τους βυζαντινούς δικαιοκούς θεσμούς και την αφανή εκ πρώτης όψεως εξέλιξή τους ή τον πλούτο των έμμεσων μαρτυριών που οι θεσμοί αυτοί προσφέρουν για τη μελέτη της βυζαντινής κοινωνίας. Θέματα στα οποία ο τιμώμενος αφιέρωσε πολύ μεγάλο μέρος της ερευνητικής, της συγγραφικής και της διδακτικής του δραστηριότητας.

Το βιβλίο αυτό, όμως, δεν είναι ούτε το μόνο ούτε το τελευταίο, σίγουρα, συλλογικό εγχείρημα απόδοσης των οφειλομένων σε ένα σημαντικό άνθρωπο με σπάνιο επιστημονικό ήθος και εμβέλεια, και σε ένα μεγάλο δάσκαλο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Αθήνα 1992